

תפארת ראדזין

יוצא לאור על ידי מרכז מוסדות חסידי ראדזין
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ב"ה גיליון ערב יום הכפורים תשפ"ג

דברי תורה מכ"ק מרן זצ"ל (1) / לקט אמרים מספרי רבותינו הקדושים זי"ע (3) / יום
הכפורים תרצ"ד באוטבוצק – זיכרונות (15) / פניני הנהגות קודש (20) / מעשה רב (25)

פניני תורה מפי כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצלה"ה

"וְעָנִיתָם אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרְב" (ויקרא כ"ג – ל"ב)

"וכי בתשעה מתענין, והלוא בעשרה מתענין? אלא לומר לך, כל האוכל
ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי".

[ברכות דף ה:]

ויש להבין:

מדוע הגמרא אומרת "כאלו התענה תשיעי ו ע ש י ר י", והלוא בעשירי צמים
ממילא שהרי יום הכפורים הוא, וצריך היה לומר: "כאלו התענה תשיעי"?

ורגיל בפי כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל ל ליישב בשם הגאון הקדוש בעל "שפת אמת"
מגור זצלה"ה¹, שהחידוש בדברי הגמרא הוא, שכל האוכל ושותה בתשיעי, לא
בלבד נחשב כמתענה באותו היום [דהיינו 'תשיעי'], אלא נחשב כמתענה שני ימים,
היינו: "תשיעי ועשירי"!

עד כאן - מדברי קדשו של מרן בעל "שפת אמת".

הוסיף לשאול כ"ק מרן זצ"ל:

מדוע אכן נחשבת האכילה ושתייה בתשיעי כצום של יומיים, יותר מן צום הכפורים
עצמו [הנחשב כתענית של יום אחד]??

¹ בחידושו למסכת יומא, דף פא ע"ב.

הדבר יובן על פי היסוד שהשרישו בנו רבותינו מאורי החסידות זי"ע, בדבר מעלת עניין "הכנה למצווה", שכה שגבה בשמים ממעל עד ש"הכנה למצווה" גדולה היא יותר מן המצווה עצמה! [=מכוח ההשתוקקות למצווה שעבודת ההכנה כרוכה עמה]. אי לכן, כה רבה חשיבות אכילה ושתייה של "יום תשיעי", מכיוון שמהווה 'הכנה' לצום הכפורים.

לזאת קבעו חז"ל: "כל האוכל ושותה בתשיעי – כאלו מתענה תשיעי ועשירי - ונחשב לו כמו שני ימי תענית!"

"והכוהנים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא, מפורש יוצא מפי כהן גדול, היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם...."

(מתוך "סדר העבודה" במוסף)

מה פירוש המילים "מפורש יוצא" מפי כהן גדול?"

הגיד כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל בשם זקנו הגדול והקדוש בעל "תפארת שלמה" זצ"ל מרדומסק, שמבאר הדברים בהקדם שאלת הגאון "תוספות יום טוב" על המשנה² שמקשה: מה רבותא מיוחדת הייתה ב"אזכרת השם" ביום הכפורים, הרי בכל יום ויום היו הכוהנים בבית המקדש מברכים את ישראל תוך אזכרת 'שם המפורש', כמפורש במשנה³ "במקדש אומר [הכהן] את השם ככתבו"?

מביא בעל "תפארת שלמה" משמו של רבנו האר"י הקדוש אשר גילה בקדשו, כי אזכרת השם ביום הכפורים שגבה מבכל ימות השנה בכך, שביום הכפורים היה שם המפורש יוצא מעצמו (!) מפיו של כהן גדול, לגודל רוממות קדושתו של הכהן ושגב יום הקדוש והנורא. דבר כזה אירע אצל כהן הגדול רק ביום הקדוש והנשגב יום הכפורים, ולא בשאר ימות השנה, שבהם היו הכוהנים הוגים השם כדרכם ובמו שפתותיהם.

זהו אפוא הרמז בדברי המשנה:

"והכוהנים והעם... כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא "מפורש יוצא מפי כהן גדול", כלומר: בעת שהעם היו נוכחים בפלא העצום ששם הנכבד והנורא "מפורש יוצא" מעצמו מפי כהן גדול – הייתה התרגשות הקדושה גואה אצלם ומרקיעה לשיאים, עקב שגב קדושת הכהן גדול שאליה נחשפו במראה עיניהם

² פרק שישי דיומא, משנה ב.

³ פרק שביעי דסוטה, משנה ו.

ובמשמע אוזניהם. עד שלרוב התפעלות נפשם "היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם" ואומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד!" - מתוך שבח והודיה להשם יתברך על שככה לו צדיק רם ונישא בעולמו, המשרה בנוכחותו ובעבודתו קדושה וטהרה כה עצומה בעולם.

לקט אמרים מספרי רבותינו הקדושים זי"ע ועכ"י

מאיזביצא ראדזין – ליום הכפורים

"ערב יום הקדוש"

"וְעֵינֵיכֶם אֶת-נַפְשֵׁיכֶם בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֹה"

"וכי בתשעה מתענין, והלא אין מתענין אלא בעשרה? אלא כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי."

[יומא פא:]

מדוע נחשבת אכילה ושתייה של תשיעי - כתענית?

אומר מרן הקדוש בעל "אורחות חיים":

הכתוב אומר⁴ "כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִתְּנָה הָאֱדָם, כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-ה' יִתְּנָה הָאֱדָם". ופירשו ספרים הקדושים בכוונת הדברים, כי למרות שלעני אדם נראה 'לחם' מאכל שכולו חומריות, הרי לאמתם של דברים בכל דבר מאכל בעולם מצוי חלק אלוקי נסתר, הנובע ממאמר פי ה' שציווה על בריאת המאכל. חלק רוחני זה, המוטמן ומלוּבש במאכל, הינו נותן חיות לעיקר קיומו, והוא זה שמעניק את כוח החיים לאדם שאוכל המאכל.

וכך הוא שיעור דברי הכתוב: "כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִתְּנָה הָאֱדָם", כלומר: חיותו של אדם אינה נמשכת מן הלחם הגשמי גרידא הנראה לעינינו, כי אם "עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-ה' יִתְּנָה הָאֱדָם" חיותו שלו נובעת מן החלק הפנימי הרוחני שמצוי בלחם ובכל מין מאכל, שהינו "מוצא פי ה'" שבקרבו.

⁴ דברים ח, ג.

במשך כל ימות השנה, אין כל אדם זוכה להבחין בחלק פנימי זה, המוסתר בחיצוניות המאכל. רק לקראת יום הכיפורים, בעת שהיהודי משיל מעצמו מלבושים החיצוניים הגשמיים, באמצעות התענית ועינויי הגוף; ביום זה, שבו נדמים בני ישראל כמלאכי שרת שניזונים ממוצא פי ה' הנגלה לעיניהם מבלי הסתר – מתגלה לפניהם עובדה זו, כי אף במשך כל ימות השנה לא מגשמיות המאכל היו ניזונים, כי אם מן אותו "מוצא פי ה'" המצוי בכל מאכל, שכולו רוחני וטהור ומהווה עצם קיום המאכל, משם יונקים הם את מזונם האמתי.

מעתה יובן לנו מדוע "כל האוכל ושותה בתשיעי – מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי". שכן הודות לצום יום הכפורים נמצאנו למדים, כי אף 'אכילה בתשיעי' הינה אכילה רוחנית בהתאם לרצונו יתברך, וכי חיות הפנימית שבנו יונקת כליל מן אותו "מוצא פי ה'" הגנוז בקרב המאכל.

[סוד ישרים, לרבנו הקדוש "אורחות חיים" זללה"ה]

*

"וְעֵנִיתֶם אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב" (ויקרא כג-לב)

"וכי בתשעה מתענין, והלוא בעשרה מתענין?
אלא לומר לך, כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה
עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי!"

[גמרא]

סח הרה"ח ר' ישראל הכהן אידלמן ז"ל, מוותיקי וזקני חסידי ראדזין:

'בדברי החסידות שהיה רבנו הקדוש בעל "תפארת יוסף" מראדזין זצוק"ל משמיע על שולחנו הטהור בסעודת ערב יום הכפורים, היה רגיל להסביר את מאמרם ז"ל "כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה בתשיעי ועשירי" - בזה האופן:

"איש ישראל, הרי מוכן הוא מעצם טבעו להקריב את נפשו למען כבוד שמו יתברך, לשבת כל יום בתענית ולצום 'תשיעי ועשירי'. ומדוע אינו עושה כך, אלא אוכל בתשיעי? אין זאת אלא, מפני שהבורא ב"ה ברא את האדם מגוף ונפש גם יחד, ועבודת השם אינה אפשרית כי אם בגוף המהווה לבוש לנשמה. לפיכך אוכל ושותה אני, בכדי לקיים את הנשמה בגוף ולעבוד את בוראי בגוף ובנשמה - כפי שנבראתי בידו יתברך".

"השם ב"ה ציווה אותנו בתורה, שנעבוד אותו בעשירי בצום ובעינוי הגוף. הלכך אוכל אני היום בתשיעי, כי אחרת לא אוכל לקיים מחר ביום עשירי את רצון הבורא, שציוונו לצום ביום זה! וזה הפירוש של "כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי"! שיום זה הינו נחשב רצון הבורא במאכל, כמו עשירי בתענית.

"וזהו גם שאמר דוד המלך ע"ה נעים זמירות ישראל בספר תהלים: "נִפְשֵׁי בְּכַפֵּי תָמִיד, וְתוֹרְתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי"⁵! בכף היד הלוא מחזיקים דבר, שמוכן בידינו למסרו לאחר. אומר דוד המלך אל השי"ת: מחזיק אנוכי "נִפְשֵׁי בְּכַפֵּי" מוכן תמיד למסרה למענך אלוקים, ומדוע איני מוסרה?? מפני כי "תוֹרְתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי" והרי אי אפשר לי להגות בתורתך ולקיים מצוותיה, מבלי שתהיה הנפש נתונה בתוך גרתיק הגוף!..."

[מתוך מאמר שנכתב לזכר כ"ק מרן אדמו"ר רבנו שמואל שלמה זצוק"ל הי"ד, בשנת תשי"ב - במלאות עשר שנים לעלותו בסערה השמימה על קידוש השם]

*

אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים.. ועניתם את-נפשתיכם

דברים גבוהים ורמים מוסר בידינו מרן הקדוש אדמו"ר בעל "מי השלוח" זי"ע מאיזביצא - אודות צום הכפורים.

ביום צום הכפורים - אומר רבנו "מי השלוח" - אין היהודי ניזון כלל מן המזון הגשמי של כל ימות השנה, שכן התורה הקדושה שהורתה לאדם דרך של "נְתִי בָּהֶם"⁶ באכילה ושתייה, הפקיעה ביום זה את האדם מן האכילה ומן השתייה 'הרגילה'!

תחת זאת, אדם שמענה עצמו ביום קדוש זה לכבוד שמים, הינו נוטל חיותו "משפע קודש" המחיה אותו, מן "מזון העליון" שהינו בחינת "לֶחֶם אֲבִירִים"⁷! זהו אותו 'לחם שמימי' שממנו ניזונו ישראל במשך ארבעים שנה במדבר, אלא ששם נזקקים היו על כל פנים לממשות קלושה בדמות "מן" שירד להם, ואלו כאן ביום קדוש ונשגב זה, יורד שפע קודש זה מן השמים מבלי שום אחיזה גשמית כלל.

בזאת מסביר רבנו הקדוש "מי השלוח" העובדה ש"סוגיה" העוסקת ב"מן" שאכלו ישראל במדבר, מרוכזת היא בגמרא במסכת יומא בפרק "יום הכפורים", העוסק

⁵ תהלים קיט, קט.

⁶ ויקרא יח, ה.

⁷ "לֶחֶם אֲבִירִים אֶכֶל אִישׁ", תהלים עח, כה. רש"י: לחם שהוא מובלע באיברים [=אבירים' אותיות 'איברים'].

כולו בהלכות צום הכפורים. זאת, לפי ששם אכן מקומה של סוגיית **אכילת המן** העוסקת ב**לחם שמים** - אי לכך מצאו לנכון חכמינו ז"ל שידעו שורש כל דבר ברוח קודשם, לקבוע ענייני המן בפרק זה שעניינו כאמור "**מוצא פי ה'**" המחייה את האדם במהלך **יום הכפורים**.

לאור זאת, מגלה מרן הקדוש "**מי השלוח**", סגולה היא לפני אדם להינצל מ'**בולמוס' של אכילה ביום הכפורים** [=באופן המותר בצום!] **בזאת שיזכיר בפיו הפסוק שבפרשת המן**⁸ "**וַיִּקְרָאוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׁמוֹ מִן. וְהוּא פָּזַר עַד לְבֹן, וַטְעָמוֹ פְּצַפִּיקָת בְּדָבָר שׁ" - ויינצל על ידי כך בס"ד.**

[**"מי השלוח**" חלק שני, למסכת יומא. וראו בספר הקדוש "**פרי צדיק**" להגה"ק רבנו צדוק "**הכהן**" זי"ע תלמיד רבנו הקדוש, במאמרו לערב יום הכפורים, שהרחיב בעניין]

*

צום יום הכפורים

עניין עינויי יום הכפורים, מבאר מרן בעל "**אורחות חיים**" זי"ע לפי דרכו בקודש:

בכל יהודי ויהודי חבויה נקודה פנימית טהורה, אשר לעולם אינה נפגמת. אף כאשר יהודי סר מדרך הישר חלילה, מכל מקום נקודה פנימית זו ממשיכה לרחוש בעמקי לבו, ומכוחה יכול יהודי תמיד לחזור בתשובה. אין הוא צריך אלא להסיר מעל עצמו אותם "**בגדים צואים**"⁹ היינו לבושים החיצוניים שנפגמו בעקבות החטא, ובכך יוצא הינו טהור ונקי.

ביום הכיפורים, דן הקב"ה את פנימיות לבבם של ישראל. נמצא אפוא, כי כל יהודי באשר הוא עשוי לזכות בדין, אם ישיל מעל עצמו את חיצוניותו החומרית המכסה ומסתירה את פנימיותו, שאז מתברר כי בתוך תוכו הינו בעצם 'קדוש וטהור'.

הלכך ביום קדוש זה אנו מענים גופינו בחמשה עינויים, ומונעים הימנו את צרכיו החומריים. בכך מתכוונים אנו להשיל מעל עצמינו את החיצוניות שלנו, שנפגמה על ידי החטא, ולטהר את חושינו הגופניים לגמרי - **עד כי נעמוד לפניו יתברך בנקודה הפנימית שבליבנו, שהינה כאמור טהורה כליל.**

[**"סוד ישרים" לערב יום הכפורים, אות ג'**]

⁸ שמות טז, לא.

⁹ על פי: זכריה ג, ג-ד.

'יום הכפורים' עומד מחוץ למערכת הנהגת הבריאה

וַיְהִי-עֶרְבַּ וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם אֶחָד (בראשית א, ה)

"יום אֶחָד" – זה יום הכיפורים, שנתן להם
הקדוש ברוך הוא לישראל יום אחד להתכפר בו.

(מדרש רבה, בראשית ג)

היכן נרמז 'יום הכפורים' ב'יום אחד' שבכתוב?

מבאר רבנו הקדוש "מי השלוח":

הכתוב מכנה את יום הראשון שבבריאה בתואר "יום אחד". ולכאורה, לפי סדר ימי
הבריאה היה עליו להתכנות "יום ראשון" כדרך שמכונים הינם שאר הימים: "יום
שני, יום שלישי" וכן הלאה על זה הסדר?¹⁰

אלא שבאמת, יש הבדל מהותי בין מושג "יום אחד" לבין מושג "יום ראשון": "יום
ראשון" הינו מוגדר כבעל יחס שווה עם שאר הימים, ועם זאת עומד הוא בפני עצמו
כ"ראשון בין שווים". לעומתו "יום אחד" הינו מהווה כמין יחידה בפני עצמה,
המצויה מחוץ למערכת שאר הימים.

"יום אחד" בשנה ישנו, העונה על הגדרה מיוחדת זו – והוא "יום הכפורים".

"יום הכפורים" לפי הגדרת חז"ל, הינו יום "יוצא דופן" מבין שאר ימות השנה. בכך
שבעוד ובמשך כל ימות השנה יש כוח ורשות לשטן לקטרג, ב"יום הכפורים" ניטלת
הימנו יכולת זו והינו מנוע מללמד חובה על עם ישראל. אף הגימטרייה של שמו
מלמדת על זאת כמאמר הגמרא¹¹ "השטן" בגימטרייה שס"ד, שהינם שס"ה ימים
חסר 'אחד', כנגד יום הכפורים שבו הריהו נטול כוח לחלוטין. דבר זה כשלעצמו
מעיד על כך, כי 'יום הכיפורים' שוררים בו חוקים שונים מבשאר הימים, ואין יום זה
כלול כלל וכלל במערכת המוכרת של ימות השנה, הלכך נסתר הוא מעיני מערכת
ההנהגה הרגילה, שאינה 'מבחינה' בו כל עיקר. ביום זה, מתאחדים ישראל שהם
'אחד' יחד עם הקב"ה, כביכול שהינו מוגדר כ'אחד ואינו בחשבון' (= 'פתח אליהו' בזה"ק)

לפיכך נדרשת תיבת "יום אחד" שבסדר הבריאה על 'יום הכפורים'. שכן יום קדוש
ונשגב זה, אכן "אחד" ומיוחד הוא, ואין שני לו! יום שהינו מצוי לגמרי מחוץ
למערכת סדרי הבריאה, מכל הצדדים והבחינות.

(מי השלוח חלק ב', פרשת תצווה)

¹⁰ וכן הקשה במדרש במדבר רבה (נשא, פרשה יג, אות ח).

¹¹ יומא כ, א.

**וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה, דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אָחִיךָ, וְאֵל יִבְאָ בְּכָל-עַת אֶל-
הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֹכֶת, אֶל-פְּנֵי הַפִּתּוּחַ אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ (ויקרא טז, ב)**

"וַיֹּאֵל יִבְאָ בְּכָל-עַת" – זה יום הכפורים,
"אֶל-הַקֹּדֶשׁ" – לרבות שאר ימות השנה.

(תורת כוהנים, ספרי)

מדוע מכונה הינו יום הכיפורים 'בְּכָל-עַת'?

מאיר מרן בעל "מי השלוח":

על שום שביום הגדול והקדוש של יום הכפורים מגלה הקב"ה עומק אהבתו כלפי עמו ישראל, בפרט בעיצומה של עבודת כהן גדול, בעת שהוא נכנס 'לפני ולפנים' לתוך קודש הקדשים, אתר שהינו בבחינת 'מקום כללי' שבעולם, לצורך הכנסת והוצאת כף ומחתה של קטורת כמאמר "פִּי בַעֲנֹן אֲרָאָה עַל-הַפִּתּוּחַ"¹².

יום זה בשנה, הינו מהווה אפוא "תמצית שבתמצית" מכל העיתים והזמנים המצויים בכללות השנה והבריאה, היות שהינו מהווה בחינת 'ייחוד' בין הקדוש ברוך הוא לכנסת ישראל.

הלכך הולם היטב כינוי המיוחד "בְּכָל-עַת" את 'יום הכיפורים'.

(**"מי השלוח" חלק שני, פרשת אחרי**)

*

כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם... (ויקרא טז, ל)

אמר רבי עקיבא: 'אשריכם ישראל! לפני מי אתם מטהרים, ומי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר "וַיִּזְרְקֵנִי עָלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וַיְטַהֲרֵנִי" (יחזקאל לו), ואומר 'מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל' (ירמיה יד) מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל'.

[משנה מסכת יומא, פ"ח]

אומר מרן בעל "תפארת יוסף", כי שני סוגי טהרה קיימים בישראל: סוג טהרה אחד, מגיע מצד בני ישראל עצמם שמתעוררים להתקדש ולהיטהר לפני אביהם

¹² ויקרא טז, ב.

שבשמים בבחינת **"אתערותא דלתתא"** (התעוררות מלמטה) - כדי להידבק בקדוש ברוך הוא, על ידי זיכוך ליבם לשמים.

אכן ישנו סוג טהרה נוסף שמגיע מכיוון השם יתברך בעצמו, השולח לליבו של יהודי התעוררות לתשובה ולמעשים טובים, שמקדשת את הנשמה ומטהרת את הלב בבחינת **"וְנִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מֵיַם טְהוֹרִים, וַיְטַהְרְתֶם"**. התעוררות זו הינה מכונה **"אתערותא דלעילא"** (התעוררות מלמעלה) – והיא מזריחה בנפשו של יהודי אור חדש, רוחני ונעלה, שעל ידו מגיע היהודי לידי הכרה מרוממת כי **"ד' הוא האלהים"**¹³!

החילוק שבין שני סוגי טהרות אלה הינו - שבעוד בטהרה שמגיעה מצד אדם, עשויה הטהרה לחלוף כעבור זמן מה; אור השם יתברך עלול לחזור ולהיסתר מעיני האדם, והתעוררות שבלבו עלולה להתמוסס כליל. לעומת זאת, בעת שהקב"ה עצמו מטהר לב האדם - טהרה זו נשארת קבועה בליבו לתמיד כיתד שלא תימוט; שכן, רוח טהרה המגיעה הישר מידי השם יתברך, הינה כוח נצחי הנשאר קיים לעד.

זהו שאומר התנא רבי עקיבא:

"אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרים" עצמכם, כלומר: הוו יודעים לפני מי זוכים אתם להתקדש ולהיטהר, "ומי מטהר אתכם" – לאחר שקיימתם את חלקכם? "אביכם שבשמים"! הוא יתברך הינו זה המוסיף טהרה על טהרתכם. אי לכך, ברור מעל לכל ספק, כי טהרה זו מאתו יתברך תישאר חקוקה בליבכם בקביעות ולתמיד. ו**"אשריכם ישראל"**, על שהנכם זוכים לזאת!

[תפארת יוסף]

*

"והכהנים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא מפורש יוצא מפי כהן גדול, היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם..."

[סדר העבודה 'אתה כוננת']

במשנה במסכת אבות¹⁴ מבואר, כי בעת ההשתחויה בבית המקדש, היה קורה נס ופלא שהיו **"עומדים צופים – ומשתחוים רווחים"**. נס מיוחד זה, היה נמנה בין עשרה ניסים הקבועים שהיו מתרחשים בבית המקדש (שם).

¹³ מלכים-א, יח-לט.

¹⁴ פרק חמישי דאבות, משנה ה.

מאיר בזאת מרן רבנו גרשון חנוך העניך זללה"ה בעל "אורחות חיים", בפתחתו לספר אביו הקדוש מרן "בית יעקב" זי"ע - ואלה דבריו:

הנס כאן, מטעים רבנו, בהכרח שלא פעל על מידות העזרה בית המקדש, שהייתה מתרחבת כביכול באופן ניסי עד שתוכל להכיל כל הקהל העצום שהתאסף לבית המקדש. שכן העזרה מוכרחה הייתה להישאר על מידותיה המדויקות כפי שנמסר בנבואה לשלמה המלך במהלך בניית בית המקדש, ואסור היה שתחרוג אף במידה קטנה מן הקבלה הזו כמאמר הכתוב "הפּל בַּפֶּתַח מִיַד ה' עָלַי הַשְּׁפִיל"¹⁵! ומכל מקום, למרות שממדיה של העזרה נשארו בדיוק אותו הדבר, היה מתרחש בה נס כה עצום, עד שגם כאשר היו "עומדים צפופים" היו אחר כך "משתחוויים רווחים".

אי לכן, **קובע מרן**, היה הנס מתבטא מצד 'החומר', כאשר בו זמנית נכח האחד על מקומו של רעהו, מבלי שיצטרך עקב כך להתבטל מפניו, שכן 'חוקי הטבע' לא פעלו במקום זה כהרגלם בכל המקומות, אלא 'פעלו' באופן מיוחד ו'שונה' מן הרגיל! לא היה אפוא כל סתירה במציאות זו, כשאחד נכח על מקומו של חברו, ושום דבר במציאותו של אחד, לא היווה מפריע או 'מניעה' ומכשול בדרכו של רעהו.

באיזו דרך נפעל הנס? מסביר מרן:

מפאת המאמין בהשם יתברך באמת, אין תופעה שכזו בגדר הנמנע כל עיקר, שכן אף השגת אדם הקבועה אשר לפיה אין חומר יכול להיכנס לתחום חברו, הינו בעצם 'שכל נברא' מן השם יתברך! וכשם שאפשרי מצד השם יתברך חוק 'טבע' כזה, כן לא ייבצר הימנו חוק טבע אחר, בבחינת מאמר חז"ל "מי שאמר לשמן וידלוק, יאמר לחומץ וידלוק"¹⁶! אלא שבדרך כלל, אין בני אדם מצויים בדרגה כה נעלה שיזכו לקבל מציאות סותרת, הלכך פועלים הם רק תחת חוקי הטבע 'הרגילים', שאינם מאפשרים הנהגה כזאת עמם. אמנם, בהיות ישראל מצויים בקדושת 'בית עולמים' במקום שעליו נאמר בכתוב "וְהָיוּ עֵינַי וְלִפְי שָׁם פְּלִי־הַיָּמִים"¹⁷! אך 'טבעי' הדבר בעיני הנכנס שמה, כי יתרחשו במקום כזה ניסים חורגים מדרך הטבע. ומכוח קדושת השגה זו עצמה שהגיעו אליה, היו הם זוכים להנהגה נסית ומיוחדת זו!

כל זאת, התאפשר אצלם כאמור, הודות לדרגתם הנשגבה בכניסתם למקדש, ובפרט מכוח הקדושה שעטתה את נפשם בשעה ש"היו שומעים את השם הנכבד והנורא, יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה"¹⁸! השגתם של ישראל אז הרקיעה שחקים והגיעה לכלל רמה כזו, שהיו רואים ותופסים בשכלם ומדעתם באופן שלמעלה מסדר

¹⁵ דברי הימים-א, כח.

¹⁶ תענית כה, א.

¹⁷ דברי הימים-ב, ז-זט.

¹⁸ נס של "עומדים צפופים ומשתחוויים רווחים" בלט בעיקר ביום הכפורים, כשכל ישראל התכנסו לעזרה, ובפרט כאשר היו 'כורעים ומשתחוויים' והיו מתוודים באופן שלא ישמע איש את חברו. והיה נוצר מרחק של ד' אמות.

מערכת הבריאה. הודות לכל האמור לעיל, היו חווים תופעת פלא של 'עומדים צפופים ומשתחוים רווחים' ומבינים זאת בעיני שכלם, אף כי ברגיל תופעה כזו אינה מובנת ואפשרית ואינה עולה על הדעת כלל.

אלא שכל השגה זו לא הייתה מחזיקה אצלם מעמד זמן רב, ותיכף היו חוזרים 'לחיק הטבע'. ברגע שהשראה הזאת הגיעה לכלל סיומה, 'הלכה' עמה השגה זו שנעלמה ונסתמה מעיניהם לבלי שוב, כאשר בד בבד חזרו חוקי הטבע לשרור במ כבראשונה.

בזאת מסביר מרן זצ"ל את דברי 'תלמוד ירושלמי' הקובע כי 'עשרה פעמים היה כהן הגדול מזכיר את השם ביום הכפורים.. הקרובים היו נופלים על פניהם, והרחוקים היו אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', אלו ואלו לא היו זזים משם עד שהשם מתעלם מהם, שנאמר "וְהִשְׁמִי לְעֹלָם"¹⁹ - לְעֹלָם כתיב [=מלשון העלם], היינו שנעלמה מהם הארת זה השם"²⁰.

פירוש הדברים, אומר מרן, שבעת שומעם את השם המפורש מפי כהן גדול, אזי לגודל קדושתם קיבלו הם השגה והבנה בנס ופלא שנעשה להם בעת ההשתחויה, עד שהיו "עומדים צפופים ומשתחוים רווחים". ואילו אחר כך, מרגע שנעלמה מעיניהם קדושת השם הנכבד והנורא, חזרו ל'דרך הטבע' הרגיל ונעלמה כל השגתם.

['ההקדמה והפתיחה' לספר הקדוש "בית יעקב" על בראשית]

*

הוציאו לו את הכף ואת המחתה.. (יומא מ"ז.)

אומר רבנו הקדוש "אורחות חיים" זי"ע:

בעת כניסתו של הכהן הגדול לבית קודש הקדשים, היה נוטל עמו "נקודה הפנימית" כביכול הרוחשת בליבות בני ישראל. "נקודה פנימית" זו, הינה עדות לישראל "פי תִּלְק ה' עִמּוֹ"²¹ ושורשם נטוע בקדושה, כי זכים וטהורי לב המה. עם קדושה זכה זאת, היה כהן הגדול עומד ו"מליץ יושר" עבור עם ישראל לפני קודש הקדשים - כשהוא מעורר עליהם רחמים וזכות ומבקש עבורם כי יצאו זכאים בדין.

דבר זה רמוז הינו ב"קטורת" שהיה נוטל עמו כהן הגדול ביום הכפורים אל "לפני ולפנים". קטורת מיוחדת של יום הכיפורים עשויה הייתה כידוע "דקה מן הדקה", רמז לבני ישראל, אשר בעומק לבם מקננת לה אותה נקודה פנימית שהינה בבחינת "דקה מן הדקה", שבאמצעותה קשורים הם בקשר אמיץ ובל ינתק אל בורא עולם.

¹⁹ שמות ג, טו.

²⁰ ירושלמי יומא, פרק שלישי הלכה ז.

²¹ דברים לב, ט.

זכות זו עומדת להם לבני ישראל בכל עת, ואת זאת מזכיר הכהן הגדול בפני יושב כרובים, בעצם הכנסת קטורת "דקה מן הדקה" לבית קודש הקדשים ביום הכיפורים.

[סוד ישרים]

*

וַנְתַּן אֶתְרוֹן עַל-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּרִלּוֹת, גּוֹרֵל אֶחָד לַה'... (ויקרא טז, ח)

קשר עליון שבין עם ישראל לקדוש-ברוך-הוא, הינו קשר עמוק נצחי, כמאמר הידוע שבספר "זוהר הקדוש": "ישראל, קודשא בריך הוא, ואורייתא – חד הוא"²²! (=ישראל, הקב"ה, והתורה – אחד הם)

קשר שמימי זה, הוא נשגב מבינתנו, והינו למעלה מתפיסת אדם. הודות לקשר עילאי זה, כה נשגב ומרומם כוח המעשים הטובים שנעשים מצד ישראל, מכיוון ששורש ישראל נטוע במקור הקדושה, הלכך אף בעת שמצוותם נעשית מבלי כוונה ראויה, נודעת השפעה עצומה למעשיהם הטובים בשמי עליונים.

והנה, עבודתו של כהן גדול ביום הכפורים מתמצה היא בכך, שהינה עוסקת ב"בירור הרע" מבני ישראל, כאשר באמצעות בירור זה נשארים ישראל זכים וטהורים. עבודה עילאית זו, נעשית על ידו באמצעות פעולות שהראו לעין כי שורשם של ישראל למעלה הינו בקדושה, כאשר בהצטרפות חזרתם בתשובה של בני ישראל, כוח הרע מוסר מהם לגמרי – וכך ישראל נעשים זכים ומטהרים.

פעולת "הטלת גורלות" על שני שעירי יום הכפורים, נועדה למען תכלית האמורה. שכן "גורל" מעצם טיבו ומהותו, הינו פעולה שנעשית ונקבעת "מבלי דעת" כלל, ודעת האדם אינה שותפה בה כל עיקר, הגורל הינו אפוא דבר שחל ומוכרע באופן שמימי – בעניין שלמעלה מהשגת אנוש. 'גורל' זה שעל השעירים, היה קובע מקומם של ישראל למעלה שהינו לצד "השם", בניגוד לאומות העולם, שהולכות לצד אחר לחלוטין. זאת מכיוון שישורשם מעוגן בקדושה, בניגוד לאומות, הלכך מעשיהם של ישראל נובעים ממקור הקדושה, שלא כאומות שפועלות רק בחיצוניות.

זהו שאמרו חכמינו ז"ל: מכיוון שגורל "לשם" היה נופל ביד ימינו של הכהן הגדול, היווה הדבר סימן טוב במיוחד עבור עם ישראל. שכן בכך היה סימן שהעיד כמאה עדים על זאת, ששורשם של ישראל הינו בקדושה עליונה ונשגבה, ואינו תלוי כלל בדעת ובהשגת אדם. נשגב הינו מבינת אנוש, וממקור קדוש יהלך!

[בית יעקב]

²² זוהר הקדוש חלק שלישי, דף עג ע"ב.

13 **וְהִשְׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּרֶל לְעֹזָאֵל, יַעֲמֵד-חַי לְפָנַי ה' לְכַפֵּר
עָלָיו, לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאֵל הַמִּדְבָּרָה (ויקרא טז, י)**

עד מתי יהא זקוק להיות 'חי'? עד שעת מתן דמים של חברו (=שעיר לה')

[יומא סה.]

למעשה, "שעיר לעזאזל" היה נשאר חי עד לאחר גמר עבודת הקורבנות ביום הכפורים. שכן הקרבת "שעיר לה" היה מסמן את גמר עבודת קורבנות היום בבית המקדש כמבואר בכתוב²³ "וְכָלֵה מִכֹּפֶר אֶת-הַקֹּדֶשׁ וְאֶת-אֹהֶל מוֹעֵד... ולאהר מכן וְהִקְרִיב אֶת-הַשְּׁעִיר הַחַי!"

מאיר בזאת רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים":

עובדת הישארותו בחיים של "שעיר לעזאזל" עד גמר עבודות יום הכפורים, הוראה חשובה יש בה עבור כלל בני ישראל.

שכן, וכי מהו תפקידו של "שעיר לעזאזל"? תפקיד "שעיר לעזאזל" הינו, לשאת את עוונותיהם של ישראל אל "ארץ גזרה", ולהידחות יחד עמם אל התהום.

אי לכך, תצווה התורה הקדושה אותנו, כי אותו שעיר הנושא עליו את עוונות בני ישראל יישאר בקיומו, עד כלות עבודת הקורבנות.

דבר זה מסמל בעצמותו את המגמה האלוקית, המכוונת להשאיר בחיים את השעיר לעזאזל כל זמן שאפשר, על מנת 'שבינתיים' יוכלו עוד ועוד ממעשיהם וכישלונותיהם של ישראל 'להתברר' לטובה, ככל שרק אפשר יהיה. שכן, כל זמן שניתן להציל 'ניצוץ' חי וטוב מתוך עומק לבם של ישראל - מצווים ועומדים אנו להשגיח ולדאוג על ניצוץ זה "לבבל יודח ממנו נידח"! למען שאף נקודה טובה אחת בבני ישראל לא תלך לאיבוד לחינם, חלילה.

רק עם סיום כלל עבודות היום, אחרי שמוצה כל מאמץ אפשרי על מנת "למשוך" מרשות החיצונים כל נקודה טובה מישראל ולהחזירן לתוך גבולות הקדושה – או אז היו משלחים את השעיר לעזאזל "בְּנִדְ-אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה" להיותו נדחה יחד עם עבירות הבלתי ניתנות לתיקון לאבדון עולם.

ללמדנו - עד כמה מצווים אנו להשגיח על כל "ניצוץ" מישראל ולפעול למענו ככל הניתן, לבלתי יודח ממנו כל נידח!

("סוד ישרים" ליום הכפורים)

²³ ויקרא טז, כ.

14 **וְכָל אָדָם לֹא-יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד בְּבֵאוֹ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד-צִאתוֹ (ט"ז, יז)**

"וְכָל אָדָם לֹא-יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד בְּבֵאוֹ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ". וכי "כהן גדול" לאו אדם הוא?! אלא אמר רבי פנחס: בשעה שהיה [כהן גדול] רוח הקודש שרוי עליו, היו פניו בוערות כלפידים. וזהו שכתוב "פִּי-שֹׁפְטֵי פֶהָן יִשְׁמְרוּ-דַעַת... פִּי מְלֹאךְ ה' צְבָאוֹת הוּא!" (מלאכי ב, ז)

(מדרש ויקרא רבה, פרשת אחרי, פרק כא)

לכאורה הדבר תמוה:

וכי מה עניין "פניו בוערות כלפידים", שבוודאי מדרגה נשגבה היא בכהן גדול, שיהא מתיר את נוכחותו של כהן-גדול באהל מועד למרות היותו "אָדָם"??

מנהיר רבנו בעל "בית יעקב":

שם התואר "אדם" הינו חל על כל "צורת אדם" אשר ניהן ביכולת "בחירה" המאפיינת את מין "האדם" (=בניגוד למדרגת "מלאך", שהינו כידוע משולל כוח הבחירה). זהו מצד אחד עוצם מעלתו של אדם - שהינו מחונן בכוח של "בחירה" לבחור בין טוב לרע, כאשר בקרב מחשבתו מתרוצצות רצונות שונים לכאן ולכאן והוא הינו מחליט במעשיו וקובע מה לדחות ומה לקרב, ועל ידי בחירתו הטובה מתעצמת "כבוד שמים". אף כי מאידך גיסא, עצם עובדה זו שמצויות בלב אדם מחשבות שלא כרצון הבורא, מעמידה את האדם בעמדה נחותה מול המלאך, שכל מהותו הינה רצון השם בטוהרו ותו לא.

בעת כניסתו של כהן הגדול למקום להבת שלהבת בית קודש הקדשים, בעיצומה של עבודת יום הכפורים - הייתה מדרגתו של הכהן הגדול נוסקת לרמה גבוהה ומופשטת. בקרב לבו חדלו לפעום מחשבות אדם טבעיים עד כי "היו פניו בוערות כלפידים" - באופן שכל ישותו ומהותו דמתה לישותו ומהותו של "מלאך עליון משרת"! "אנושיותו" כמו "הושלה" מעליו, ולא נשאר בקרבו כלום מתורת "אדם" שבו. כה עלה ונתעלה הכהן בקדושה של מעלה כמלאך ה' צב-אות, ומחשבותיו כמו מאלהן פרצו והרעימו בקרבו מאת העליון יתברך, מבלי שיור דעת עצמית כלשהו.

מוסיף רבנו הקדוש "בית יעקב":

זהו גם שאשר קבעו רבותינו בספר "זוהר הקדוש" כי מקום "לפני ולפנים" שבאהל מועד הינו כדוגמת "גן עדן", וכשנכנס הכהן לשם ביום הכפורים, היה נכנס לשם במעין "נשמה בלי גוף"²⁴. והן הן הדברים!!

²⁴ ב"זוהר חדש" פרשת בראשית, דף כד ע"ב.

מפטיר רבנו בעל "בית יעקב":

זוהי גם הסיבה והטעם לכך, שכהן הגדול ביום המקודש, נושא היה תפלתו על עם ישראל 'בבית החיצון' לאחר צאתו מן הקודש, ולא בקודש הקדשים עצמו²⁵. ולכאורה שמא היה עדיף לו נושא תפילה בדביר עצמו, היינו במקום הקודש והמקדש?

אלא שכזאת נעשה, לפי שבעת היות הכהן מצוי ונוכח בבית "קודשי הקדשים" היה כהן גדול בטל אז לגמרי ממציאאות "אדם" - כמאמר המדרש דלעיל. הלכך בהיותו במצב עליון ונישא כזה, לא היה שייך כלל מצד הכהן כי 'יצמצם' דעתו להביע תפילה ובקשה כלפי מעלה בתור ישות עצמית נפרדת כביכול, הפונה בתחינה ובקשה לפני המקום יתברך, עבור צורך השעה של הכלל או הפרט ככל שיהיה.

רק לאחר "צאתו מן הקודש", בעת שהכהן "ירד" ממדרגתו העילאית והחל 'לחזור לעצמו' כביכול, כאשר מקבל היה בחזרה ישות אנושית משלו בתור "אדם" - או אז ניתנה בידו היכולת והכוח למצות את צורכי הכלל של עם ישראל ולהעתיר בעדם תפלה: "יהי רצון שתהיה שנה זו, אם שחונה – גשומה, ואל תיכנס לפניך תפלת עוברי דרכים, ושלא יצטרכו עמך ישראל זה לזה ולא לעם אחר"...!

(בית יעקב, פרשת אחרי, אות כ"ג)

יום הכפורים תרצ"ד באטוואצק

במחיצת קדשו של אדמו"ר מרן הקדוש רבנו שמואל שלמה זצוק"ל

[זיכרונות מאת הרה"ח ר' ישראל הכהן אידלמן ז"ל]

א.

כפי הידוע היו באים לעיר "אָטוואָצק", עיר מגורי הוריי הקדושים הי"ד, כמה וכמה גדולי וצדיקי הדור למשך חודשי הקיץ, והיו לפעמים נשארים עד אחרי חודש הימים הנוראים וחג הסוכות ושמיני עצרת ושמחת תורה. והנני לחזור כאן על זיכרונותיי מיום הכפורים של שנת תרצ"ד, מפני שהן קשורות במספר דמויות הוד אשר כדאי שיעלה זיכרונם הטהור והקדוש לפני כיסא כבודו יתברך, ובזכותם ובזכות מעשיהם הטובים יישמעו שוועתנו ותפילותינו.

מגורי הוריי הקדושים בָּאוּטְבוֹצֶק היה בחצרו של האדמו"ר הגדול ממנהיגי ישראל הדגולים, הרבי ר' שמעון שלום קאליש מאמשינוב (אביו של אדמו"ר

²⁵ ראו: יומא נב, ב.

הצדיק הקדוש רבי מאיר'ל מאמשינוב, שנפטר בבית-וגן ירושלים, זצוק"ל), ובמשך שלש עשרה שנה שבאנו מווארשה לאזטבוץק, משנת תרפ"ג עד לעלותו לארץ ישראל בשנת תרצ"ו, הייתי מבאי בית רם ונישא זה, זכיתי לראות הרבה גדולי וצדיקי ישראל שעברו את הבית, מי לביקור גומלין להשיב ביקור, מי לביקור נימוסין, ומי לביקור חולים, מפני שהרבי ר' שמעון'לה היה ידוע חולי ורתוק שנים למיטתו.

בערב ראש חודש ניסן, עלה הרבי מאמשינוב באוטבוצק לארץ ישראל, יחד עם בנו יחידו, הצדיק הקדוש רבי ירחמיאל מאיר זצ"ל, ונשאר בארץ ישראל כשנה וחצי. ובחודשי הקיץ של אותה שנה, ובתוכם חודש הרחמים והחגים של שנת תרצ"ד גר בביתו באוטבוצק אדמו"ר הגאון הקדוש הרבי ר' שמואל שלמה מראדזין, שהיה כידוע חתנו של אחיו הבכור של הרבי ר' שמעון שלום, הוא אדמו"ר הרבי ר' יוסף מאמשינוב זצ"ל, אשר היה מפורסם כאחד מגדולי הדור, ושימש לפני הסתלקות אביו אדמו"ר הרבי ר' מנחם זצ"ל הרב והרבי בעיירה אמשינוב, ואז כבר שימש הרבי ר' יוסף זצ"ל כרב בקהילות גדולות וקדושות וביניהן אוסטרוב מזובייצק, עיר מעטירה מלאה חכמים וסופרים, ששימשו בה לפני כן ברבנות גאונים וצדיקים מפורסמים.

ב.

"יום כפורים זה" נשאר חרות בזיכרוני באופן מיוחד, מפני שביום קדוש זה הטיל עלי אדמו"ר הרבי ר' שמואל שלמה זצ"ל תפקיד מיוחד וקדוש, לשמור על אחד מגדולי הייחוס שגם יחוס עצמי גדול היה לו, עובד השם וצדיק נסתר שהסתופף בצל כ"ק אדמו"ר רבי שמעון שלום מאמשינוב, שמו היה רבי יצחק'ל, מהעיירה זוואלין.

היהודי הזה, היה מתהלך בצדי דרכים כאיש פשוט, ורק מעטים שהתבוננו בו בעין פקוחה וחדה, תפסו שלפניהם עובד ה' במסירות נפש בסתר ובהצנע לכת. הוא היה מיוחס גדול, נינו של הרבי ר' בונם מפשיסחא, כי אביו, הרב ר' הרש מרדכי, היה בנו של הרבי ר' אברהם משה מפשיסחא, שהיה בנו וממלא מקומו של הרבי ר' בונם מפשיסחא. ואלו מצד אמו, היה נכד של הסבא קדישא אדמו"ר הרבי ר' יצחק'ל מווארקא, ראש השושלת של אדמו"רי ווארקא, אמשינוב, אלכסנדר וביאלע, ועוד חצרות אדמו"רים שהסתעפו משושלת קדש זו

אלה שהתבוננו בדרכיו והכירו את קדושתו ורום ערכו, וכאלה היו רבים, רצו להכתירו לרבם ואלופם. אבל הוא סירב, וכל זמן שכוחו היה עמו התפרנס מיגיע כפיו, והיה מתהלך ומטפס לקומות הגבוהות בווארשא למכור יין כשר לקידוש במידה ובמשורה. וכל פעם שהיה בא לרבו האדמו"ר רבי שמעון שלום מאוטבוצק לשבת ומועד, היה אבי הקדוש הי"ד מייעץ לי: "השקף והבט

והסתכל היטב היטב, וראה במו עיניך את דרכיו ומעשיו של יהודי יקר וקדוש כזה, ולמד מדרכיו וממעשיו!"

בזיכרוני עדיין חי נעימות זמירותיו, וביום הכפורים היה עובר לפני התיבה אצל הרבי ר' שמעון שלום לתפילת "נעילה", והיינו מתמוגגים מהמתיקות שבפיו, וטעמנו טעם גן עדן מנעימות תפילותיו. לעת זקנה, כשנחלש ולא היה לו כוח להתהלך על רגליו ולהרוויח את לחמו כהרגלו, אזי העביר אותו הרבי ר' שמעון לעיר אוטבוצק בקביעות, והקצה לו דירה בביתו שבאוטבוצק, שם ישב על התורה ועל העבודה, כשאדמו"ר הרבי מאמשינוב דואג לפרנסתו.

איני שוכח את אותם הלילות שבת קודש, כשהיה רבי יצחק'ל יושב ליד שולחנו הטהור של הרבי בשעות המאוחרות כדרך אמשינוב, והרבי היה מכבד אותו לשיר את הזמר "מנוחה ושמחה", והיה שר כל ליל שבת קודש אותו הניגון. כמה נהנינו ממתיקות זמירותיו, ואפילו אבי הקדוש הי"ד, שלא היה מטבעו "בעל מנגן", היה נלהב מניגונו של רבי יצחק'ל, והיה חוזר עליו בבית ליד שולחנו בסעות שבת קודש.

באותה שנה שאנו מספרים עליה, סוף שנת תרצ"ג ותחילת שנת תרצ"ד - כבר היה רבי יצחק'ל חלש מאד. כשהגיעו הימים הנוראים, הוא היה תחת פיקוח רפואי חמור והיה מרותק למיטתו.

כשהגיע יום הכפורים דהאי שתא, פקדו עליו הרופאים שלא יצום. לפי בקשתו, הורידו את מיטתו של רבי יצחק'ל בערב יום כיפור אל חדר הרבי ר' שמואל שלמה הי"ד, שליד בית המדרש שבו התפללו הרבי עם החסידים (ה"שלום שטוב"), בכדי שיוכל לשמוע ולהתפלל עם הציבור. הרבי ר' שמואל שלמה בעצמו העמיד ליד מיטתו שולחן, חיפש אחרי שיעון טוב ומדויק והניחו על השולחן שליד המיטה. כמו כן הכין בעצמו במו ידיו הקדושות בערב יום הכפורים, את הכוסית שיחזיק פחות משיעור של כמלוא לוגמיו, חתך בעצמו את העוגה (לַעֲקֶר) על השולחן לשיעורים של פחות משיעור, ואז פקד עלי למשך כל יום הקדוש להיות ה"שומר" על כך שלא יעברו הזמנים, וכפי שנפסק ב"שולחן ערוך" במקרים כאלה, ולהגיש לחולה ולשים בפיו לטעום ממה שהכין לו. מלבד זאת פקד עלי רבנו זצ"ל שאסתכל בפניו של החולה ולא אגרע עין ממנו משך כל היממה כדי לעקוב אחר מצבו, ובאם ארגיש שינוי כל שהוא, להודיע לו על כך תיכף ומיד.

כמובן שקבלתי עלי את התפקיד בשמחה, לשמש יהודי קדוש עליון בן לקדושי עליון, ומילאתי את המוטל עלי בשלימות כל הלילה וכל היום של יום כפור, ולא זזתי ממקומי אף לרגע. ועד היום, כשאני נזכר ביום הכפורים הזה, אני מודה להשם יתברך על שזיכני לשמש איש קדוש וצדיק נשגב כזה, בן לקדושי עליון כאלה, בחודשי חייו האחרונים.

נחזור ליום הכפורים אשר פתחנו לתאר, מצד אחד שרתי בנאמנות במשך כל היום הקדוש את **רבי יצחק'ל זצ"ל**. ומצד אחר, הקשבנו שנינו, הזקן והחולה הקדוש, ואבדל לחיים טובים, כותב השורות האלה (ז"ל) משמשו - לתפילות היום שבקעו דרך דלת בית המדרש הפתוח, והתפללנו יחד עם כל הציבור.

לפני התיבה עברו שליחי הציבור הקבועים אצל **רבתינו הקדושים אדמו"רי ראדזין: "כל נדרי" ו"שחרית"** עבר לפני התיבה הרב החסיד **רבי שלמה האלברשטאט מלובלין**. הוא היה ראש הקהילה היהודית הגדולה והחשובה בעיר **לובלין**, וכן מזכיר ומנהל הישיבה הקדושה "**חכמי לובלין**", בראשות **הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל** הרב של העיר, שהוא היה גם יד ימינו. **רבי שלמה** היה תלמיד חכם גדול בעצמו, מרביץ תורה בעירו, פה מפיק מרגליות, מהאישים המפורסמים ועסקן דגול וגדול, ומבחירי חסידי ראדזין.

לתפילת מוסף היה עובר לפני התיבה החסיד הקשיש **רבי ישראל'קע סטוּצְקָר**, שעוד זכה להסתופף בצלו של **"כ"ק אדמו"ר הגאון הקדוש ה"בית יעקב" מאיזביצא**, והיה עוד עובר לפני התיבה בימים נוראים אצל **"כ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל "תפארת יוסף" זצוק"ל**. זכיתי עוד לשמוע את נעימות תפילותיהם של הרב החסיד **הגאון הצדיק רבי אהרן ארליך מז'ליכוב** (שנקרא בפי החסידים "רבי אהרן ז'ליחובר"), מגדולי החסידים. וכשהוא הוכתר לעת זקנותו לרב בעיר **מארקישוב**, מילא מקומו כבעל מוספים ונעילה אצל **הרבי זצ"ל**, החסיד הישיש **רבי אברהמ'לה פשוט**, מגדולי עשירי ווארשא. גם החסידים הנזכרים, היו עוד מחסידי **רבנו ה"בית יעקב" זצוק"ל**.

כאלה היו שליחי הציבור אצל **רבתינו אדמו"רי איזבצא וראדזין זצוק"ל**: גדולים בתורתם, במעשיהם ובענוותנותם. לא חזנים היו ולא סלסלו בקולם, אלא התרפסו כביכול לפני ריבון העולמים מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא למען שולחיהם, כאילו אין להם משלהם כלום. **וזכורני: כשניגש רבי שלמה'לה האלברשטאט**, הבעל תפלה, לפני **אדמו"ר הקדוש בעל ה"תפארת יוסף"**, לפני התחלת תפילות הימים הנוראים לקראת אמירת הסליחות הראשונות ("די ערשטע סליחות") כדי להתברך מפיו הקדוש, אמר לו **רבנו ה"תפארת יוסף"** בזה הלשון: **"יהי רצון שתהיה ציר נאמן לשולחך!"** זה היה לשון הרבי **זצוק"ל** אליו.

וכשהיינו מאזינים לתפילותיהם, כשהוציאו מפיותיהם את מלות הפיוטים ותפילות הימים הנוראים, הבינו כולם שהתפילות יוצאות מלב נשבר ונדכה, וחודרים לליבות השומעים עמוק עמוק, וכל הלבבות התמזגו ללב אחד כאיש אחד.

לא הרגשנו דוחק, על אף שהצפיפות הייתה גדולה. **אבי החסיד הקדוש הי"ד** היה רגיל לומר: **"אם אני יכול לכרוע בתפילות הימים הנוראים כדין (עד שיתפקקו חוליותיו), אינני מרגיש טעם טוב בתפילותיי!"** וזה היה כי תמיד היה מסתופף בימים קדושים אלה בצל **רבתינו הקדושים זי"ע**, והצפיפות הייתה גדולה בתוך קהל גדול של עם ועדה. וכשהגענו לכריעות בתפילות "שמונה עשרה", הייתי צריך להסתפק בנענוע קל של הראש, אחרת הייתי צריך לדחוף את החסיד העומד מאחוריי ומלפניי. והרי אחד מדרכי המוסר והחסידות שלמדנו אצל **רבתינו הקדושים זי"ע** היה, שלא להתחסד על חשבון הזולת, ולהיזהר בעטיפת טליתותינו ולא להכות בציציותינו בעת אמירת "מה יקר חסדך" בעיניו של יהודי העומד לפניי או לאחוריי.

וכשרבי **ישראל'קה סטוצקר ע"ה** היה גומר את תפלת ה"נעילה" בכל כוחותיו, הוא זז לפינתו והסתתר מעיני רואים שרצו ללחוץ את ידו ולומר לו "יישר כוח". ואפילו כשהרבי חילק אחר התפילה עוגה (לעקעך) ויי"ש לקהל, וכולם נדחקו לקבל את מנותיהם מידי הקדושות של הרבי ולומר "לחיים" - רבי **ישראל'קה סטוצקער** לא עשה כלום כדי לגשת ולדחוק אחרים בדרכו, עד שמישהו הגיש לו בידיו את החתיכת "לעקעך".

ברצוני להזכיר עוד את המיוחד שנהגו בראדזין, על "זמן תפילה" לא הקפידו, אלא התחילו להתפלל כשגמרו את ההכנות דקדושה והתבוננו לפני התפילה. היו גם "הפסקות" והמתנות לרבנו זי"ע, כמובן שניצלו את הזמן ללימוד תורה הקדושה והתעמקות בספרי יראים. אבל את תפילת ה"נעילה" היו גומרים עוד מספר רגעים לפני ה"זמן", וחיכו לתקיעת צאת היום הקדוש, בכדי שלא לגרום עינוי של המשכת הצום אפילו בדקה אחת.

רבי יצחק'ל ע"ה, אשר עליו סיפרנו, היה זה אצלו היום כיפור האחרון לימי חייו. ובאחד מימי חנוכה של שנה זו, שנת תרצ"ד, נפטר בשם טוב בביתו של אדמו"ר **רבי שמעון שלום מאמשינוב** – אטוואצק.

בנו של הרבי, **רבי ירחמיאל יהודה מאיר זצ"ל**, כבר חזר אז מארץ ישראל, והוא טיפל בהלוויה, והובא לקבורה באהל זקנו הגדול הרבי **רבי אברהם משה מפשיסחא זי"ע**. בהספדו אמר עליו **רבי מאיר'ל זצ"ל**: **"רבי יצחק'ל היקר, מלבד יחוסו מצד אבותיו הגדולים זי"ע, ו"ייחוס עצמו" כצדיק נסתר ובעל מעשים טובים, גם הוצק חן בשפתותיו"**.

זכות רבותינו הקדושים, וזכות כל הצדיקים,

יגנו עלינו ועל כל ישראל!

פנינים והנהגות קודש

בחצרות רבותינו הקדושים זי"ע – ביום הכפורים

ערב יום כיפור

- א. כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל, נהג ללבוש בגדי שיראין של שבת בערב יום הקדוש, החל מהצות היום ואילך (כולל בסעודה הראשונה).
 - ב. רבותינו הקדושים זי"ע, נהגו לערוך שלחנם המהור בערב יום הכפורים, והשמיעו ברבים מדברות קדשם מענייני מעלי יומא דכפורי. (עיקר דברי התורה שנשארו מפי קדשם על יום הקדוש, מקורם בערב יום הכפורים).
 - ג. כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל, ערך ביום ערב יום הכפורים שתי סעודות: האחת, לאחר הצות היום וקודם תפילת המנחה, בסעודה זו הגישו מאכל דגים, כנזכר בטור ובפוסקים. וכן אכלו מבשר שחיטת הכפרות של ליל אמש, שהוכשר והומלח כדין בביתו נאוזה קודש. השנית, לאחר תפלת המנחה וטהרת הטבילה במקווה של ערב יום הקדוש, שאז הסבו לאכילת "סעודה המפסקת".
 - ד. במהלך סעודת היום, ישב כ"ק מרן בפנים מאירות, והיה משמיע דברי תורה מענייני היום הקדוש לאדוננו. וניכר היה על זיו פני קדשו גודל התכונות לקדושת היום. במשך זמן סעודה המפסקת, רבים היו מחסידי אנ"ש ומתפללי בית המדרש, וכן מקרובים ורחוקים, שעלו ובאו לביתו להתברך מפי קדשו, או שחילו פני מרן במכשיר הטלפון, עד שבקושי גדול עלה בידי מרן לאכול "כשיעור אכילת פרס" בשעה מאוחרת, ולטעום כדין מסעודת היום.
- מכל מקום היה כ"ק מרן מושיב מכשיר הטלפון בחוט ארוך ומחזיקו בסמוך למקום מושבו במשך רוב זמן הסעודה [אז טרם נפוצו טלפונים אלהוטיים], בכדי להיות מוכן בכל עת נדרשת לברך את ישראל ולהאציל מברכות פי קדשו. מעולם לא השיב פני איש ריקם, כולל רבים שצלצלו לביתו נאוזה קודש ממקומות קרובים ורחוקים וגם מארצות חו"ל, כמעט מבלי הפסק של רגע עד קרוב לרגע אחרון ממש, מאנשים מקצוי תבל המקושרים בלב ונפש רבות בשנים. לכולם השיב מרן בנפש חפצה וכברכות ואיחולים מקירות ליבו המהור, לב אוהבן של ישראל, זי"ע.

ה. בגמר כל אלה היה כ"ק מרן מתלבש "קיטל" שלו, ומתעטף בטלית של ימים טובים, שעליה היו מוטלים ציצית עם 'הכנף פתיל תכלת' שנצבע עוד למן השנים שבטרם החורבן.

[טלית זו קיבל כ"ק מרן בעת בואו לראשונה לחופי מדינת אמריקה, מידי אחד מחסידי ראדזין הוותיקים המסור למרן בלב ונפש, רבי אלחנן טוביה טננבוים ז"ל מניו-יורק, שהיגר לארצות הברית בטרם עלות הכורת על יהדות פולין, ואשר ידיו רב לו בניסיונות הצלה שנעשו כדי להציל נפשו של כ"ק מרן אדמו"ר רבנו שמואל שלמה הי"ד מעמק הבכה, אכן לדאבון כל לב לא אסתיעא מילתא, ומרן הקדוש מיאן להציל עצמו ולהותיר אחיו וחסידיו המעונים תחת מגפי הקלגסים הנאצים ימ"ש, עד שעלתה נשמתו השמימה על קידוש השם, כנודע. יש לציין כי גוון "תכלת" בציצית של הטלית לא דהה במהלך רוב השנים שעברו עליו, ונשאר עומד ביופיו כמקדם].

אגב, מרן זצוק"ל היה מקפיד בלבשו ה"קיטל", שהיה לובשו תמיד על גבי המעיל העליון הנקרא 'בעקיטשע' [ולא במקומו!], ועליו היה חוגר הגארטיל.

[יש לציין, כי בראדזין שבפולין לא נהגו רוב החסידים בלבישת "קיטל" ביום הכפורים, כמנהגם מלפנים של חריפי קאצק ויוצאי בית מדרשם [חוץ מבעלי התפילה]. רק רבותינו הקדושים זי"ע בעצמם, היו לובשים בגד לבן (לא קיטל) שהיה כמין "קפטן" מבריק עשוי משי לבן, שאותו היו לובשים רבותינו כידוע אף במהלך "ליל הסדר". אולם כ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל נהג היה בעצמו כמנהג אבותיו האדמו"רים הקדושים זי"ע מבית ראדומסק-קרימילוב ולבש "קיטל", כפי מנהג הפשוט המובא בדברי רמ"א בהלכות יום הכפורים, וכן נהגו כל יוצאי חלציו].

ו. אחר כל זאת, ניגש מרן בדהילו ורחימו לברך 'ברכת הבנים' את צאצאיו ובני משפחתו, מתוך התרגשות עצורה והנחת ידיו הטהורות על המתברכים, תוך שהוא מאציל תפילתו ומאחל מברכות פי קדשו, לעלייה בתורה וביראת שמים ולהצלחה ונשיאות חן בכל העניינים, ולשנה טובה ומבורכת, בזריזות רבה באופן 'מועט המוחזק את המרובה', כדי לא לעכב בכניסת חג הקדוש ו"כל נדרי".

ז. לא ראינו לכ"ק מרן זצוק"ל, שיאמר "תפלה זכה" הנדפסת במחזורים קודם "כל נדרי".

ח. אמת מה נהדר היה מראה "כהן" כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל, בעת הופעתו בפתח דלת הכניסה מביתו נאוה קודש לבית המדרש, מלובש בקיטל ועטוף בטליתו, ולראשו חבוש פאר "הספאדיק" מעל תואר פני קדשו כדרכו בקודש, כאשר ארשת טהרה וקדושה נסוכה על קלסתר פניו, וכל

ישותו כמלאך משרת. וכאשר ניגש בצעדים מדודים לעבר כיסא מושבו, ומושיט ידו הקדושה לברכת השנים לכל העומדים בדרכו.

אשרי עין ראתה אלה!

"יום הקדוש"

ט. תפילת השחר נפתחה בשיר הכבוד "אנעים זמירות", באמירת חזן וקהל. לאחריו, אמירת "אדון עולם", בנעימה המקובלת בימים הנוראים באמירת מלה במלה, ואחר כך אמירת "ברכות השחר" עד "ברייתא דרבי ישמעאל" וקדיש דרבנן.

י. "פסוקי דזמרה" ציווה באופן מיוחד מרן זצוק"ל לש"ץ שיאמר במתינות יתירה, וימתין עליו בכל פרק ופרק, וכך נהג במשך כל ימים הנוראים. בניגוד למנהגו הקבוע בשבתות השנה, שלא דקדק עם הש"ץ בעניין זה.

יא. בעת "חזרת הש"ץ" ופיוטי התפילות של שחרית ומוסף, היה כ"ק מרן זצ"ל עומד על רגליו במשך כל הזמן – וזאת כמעט עד שנותיו האחרונות ממש.

יב. "סדר העבודה" שבתפילת מוסף, היו אומרים ב"חצר הקודש" בראדזין, לפי סדר הנדפס במחזורים הנקרא "אתה כוננת", אשר ייסדו לפי המסורה יוסי בן יוסי כהן גדול, ובו מפורט כל סדר העבודה בפרטות ובלשון קלה ומובנת, וכן נהגו לאמרו ברוב הצרות האדמו"רים ושאר מתפללי "נוסח ספרד".

וזאת בניגוד למנהג אשכנז וכן מקצת מחצרות הקודש, שנהגו לומר סדר העבודה הקצר שנדפס במחזורים המתחיל "אמיץ כוח", אשר נתחבר מאת אחד מקדמוני הראשונים והפייטנים, רבנו משולם בן רבנו קלמן מלוקא. סדר "אמיץ כוח" האמור נתחבר בסגנון קצר, ובלשון פייטנית ומורכבת כדרך הפייטנים, ואין כלולים בה כל סדרי העבודה. שנתקבל לאמרו בקרב קהילות אשכנז ויוצאי מדינות ליטא.

[בספר "ימות עולם" (אמשינוב) מובא (עמ' קנו):

"בקוצק" אמרו בתפילת יום הכפורים את סדר הפיוט "אמיץ כוח" [כמנהג אשכנז]. והגיב הרח"ק רבי שמואל שלמה מראדזין (גיסו של מרן זי"ע מאמשינאו), שהחסיד ר' הערש פאָרציווער (ששימש "כבעל תפילה" בקוצק) היה לו 'ניגון טוב' [=א גוטע ניגון] על כך. ולכן אמר "אמיץ כוח"!

כשמסר מרן זי"ע [רבי איציקל מאמשינאו] את דברי גיסו לאביו מרן מהר"י, נענה מרן מהר"י ואמר: "עם איז סתם אַ ראָדזינער מעשה! אין קוצק האָט מען מדייק געווען אויף יעדע ווארט און אות פון תפילה!"

[זהו מעשייה ראדזינית בעלמא! בקוצק היו מדייקים על כל מלה ואות של התפלה!] (ע"כ)

אכן לפי הנמסר בספר "זילקט יוסף" להגה"ח רבי יוסף מנדלקרן ז"ל מאוסטרובה, תלמידו של הרה"צ הנודע, משיירי חסידי קאצק, רבי בנציון אוסטרובר זצ"ל, אפשר ששני הדברים היה בהם מידה ידועה של אמת ו"מר אמר חדא.. ולא פליגי". לפי שכך מובא בספר "זילקט יוסף" הנ"ל (עמ' ס"ז) בזה הלשון:

"גם סיפר (הה"ג ר' בנציון זצ"ל), אשר "בקאצק" בנוסח "סדר העבודה" ליום הכפורים, אמרו פעם אחת "אמיין בוח" (כנוסח אשכנז), ע"כ.

הרי שרק 'בפעם אחת' מסוימת אמרו כן, ולזאת הפעם כנראה הייתה הכוונה כשסיפרו על אמירת נוסח הנ"ל בקוצק, בעוד שבשאר השנים באמת אמרו אף בקוצק כמנהג העולם וכרוב הצרות החסידים "אתה כוננת". [ואולי שהעיד רב"צ רק על אותה פעם שנכח שם ביום הכפורים, ואז ראה שאמרו כן]

אלא שבניגוד לאמור, בספר "שארית יצחק" שיצא לאור מאדמו"ר הגה"ק רבי יצחק זליג מורגנשטרן מסוקולוב, שם מובא (עמ' קיח) כי "בסדר העבודה, הורה [הרבי מסוקולוב, שהיה כידוע נצר מגזע קאצק] לומר "אמיין בוח", כמנהג קאצק", ע"כ.

וכן מובא בספר החשוב "אוצר מנהגי חב"ד" להרב יהושע מונדשיין ז"ל (אלול-תשרי, עמ' רכה): "אך מצינו גם קהלי חסידים אומרי "אמיין בוח" כ'נוסח אשכנז":... והאדמו"רים לבית קאצק (סוקולוב, פילוב, סוכטשוב, וכו'). וזה לכאורה "מעשה לסתור".

ובקשר לדברי מרן אדמו"ר רש"ש זי"ע, אודות ניגון שכנראה היה לחסיד בעל התפלה בקאצק ר' הערש פארציווער ז"ל - ידוע בקרב החסידים כי ר' הערש הנ"ל היה חסיד 'בעל מדרגה' שהסתופף בנעוריו בצל הרה"צ רבי יוסף מטורטשין בנו של הרבי הקדוש מלובלין זי"ע, ומשם הגיע לפשיסחא והסתופף בצלו של הרה"ק הרבי ר' בונם ז"ל במשך כל שנות הנהגתו, וכן בשנות קאצק, ובעל חידושי הרי"מ, ועד גיל מופלג אצל בעל "שפת אמת". אפשר שדברי מרן זי"ע, נאמרו בהקשר למאורע ידוע שסופר בפי חסידים מימי "קאצק", שכאשר בא פעם החסיד ר' הירש פארציווער הנ"ל וסיפר לרבי אודות שריפה שפרצה בביתו, השיבו הרבי: שזה מפני שהאריך וסלסל ב'זנתנה תוקף' במלים "ומי באש"... ("שיח שרפי קודש"). כידוע שהרבי מקוצק לא סבל אריכות של החזנים, ואכן מובא שם, כי לפעמים היה נשמע קולו של המשמש קורא לעבר ר' הירש: "הירש, מקצר!... ועל כן כביכול תלה זאת מרן זי"ע בניגון של ר' הערש. וד"ל בזה).

יג. בעת "תפלת נעילה" בחצר מרן אדמו"ר בעל "אורחות חיים" זי"ע, היה למרן הקדוש זי"ע מנהג "חזקה" בפתיחת הארון במשך "תפלת נעילה".

יד. אצל כ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל, נהגו לדקדק לתקוע בתפלת "נעילה" בזמן יציאת הצום (=ולא מקודם, בזמן צאת החג, מפני שכנים שומרי מסורת שלא נמנו כל הימים על שומרי תומ"צ, ששברו את הצום עם הישמע התקיעה של נעילה).

[אצל רבותינו הקדושים זי"ע בראדזין שבפולין, אף שלא דקדקו בדרך כלל בתחילת זמני התפילות, מכל מקום דקדקו במוצאי צום יום כפור לסיים בזמן. מלבד בשנתיים האחרונות במחיצת כ"ק מרן אדמו"ר רש"ש הי"ד, כאשר הרבי יצא לתפלת "מוסף" בשעה מאוחרת מאד.

כך אנו קוראים באגרת מתאריך יום ה' נח תרצ"ו ראדזין, שנשלחה לא"י לידי הרה"ח ר' אהרן בראנדוויןמאן ז"ל, גבאי ומייסד של שטיבל הראשון דראדזין בעיר תל אביב, מאת הכותב הרה"ח ר' יעקב צוקער ז"ל מראדזין, נאמן ביתו של כ"ק מרן רש"ש זצ"ל:

"לאשר הנני יודע כי הנכם צמאים לשמוע איזה דבר מפה, אוכל להודיעכם כי ההנהגה היא כעת גבוה מאד בל"א "זייער שאַרף". ביום כיפור העבר, הופיע מרן שליט"א לבית המדרש לתפילת המוספין בערך רבע שעה קודם שקיעת החמה, ואף התפילה בלחש של מוסף כבר התפללנו לאור העלעקטריע" [=חשמל]. (ע"כ)

כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל עורך "הבדלה" במוצאי יום כיפור בביתו נאווה קודש

[מצד ימין לבוש בקיטל עומד יבלחט"א כ"ק אדמו"ר שליט"א]

טו. במוצאי יום כיפור, לאחר "קידוש לבנה", היה מרן זצ"ל עורך בביתו סדר "הבדלה" בנוכחות המקורבים ובעלי התפלה, בנוסף לבני הבית, ונפרדים היו בשמחה ובטוב לבב, בבחינת בת קול שיוצאת ואומרת לאדם במוצאי יום הכפורים "לך אכל בשמחה לחמך... פי כפר רצה האלהים את מעשיך!" (קהלת ט, ז)²⁶

טז. בראדזין שבפולין, נהגו רבותינו זי"ע לערוך שלחנם הטהור במוצאי יום הקדוש, ובו השמיעו ממדברות קדשם [מדברי תורתם שנאמרו בשלחן הטהור, נדפס "סוד ישרים" למוצאי יום כיפור, וכן "תפארת יוסף" כנ"ל].

יז. מרן זצ"ל נוהג היה להדר במוצאי החג הקדוש, לראות מה צריכה הפוכה, וברוב פעמים אף הורידו את הגג שעל גבי הסוכה, כהכנה רבה למצווה, וכפי שמובא מזה בשלחן ערוך (אורח חיים, סוף סימן תרכ"ד).

מ ע ש ה ר ב

הצלת נפשות – ביום הכיפורים

היה זה ביום הכיפורים, בשנת תר"ף, והימים ימי מלחמת פולין-רוסיה (בשלהי שנות מלחמת העולם הראשונה).

הרב הגאון רבי משה-אליהו הלפרין, מגדולי התורה בלודז' וציר בסיים הפולני, חסיד ראדזין בלב ונפש הבטל ודבוק אל רבו מרן בעל "תפארת יוסף" זצ"ל ואינו עושה שום צעד בלעדי עצת קדשו - התפלל תפילת יום הכיפורים במחיצת רבו הקדוש מראדזין, בבית המדרש שבביתו ברחוב 'טווארדה' 10 שבוורשה.

בעת התפילה התפרצה לפתע אישה לבית הכנסת, ובבכי מר סיפרה, כי בנה - המשרת כחייל בצבא הפולני - עזב אותו בוקר את המחנה, כדי למצוא בית כנסת לתפילת היום. הוא נתפס, הועמד למשפט בפני 'בית-דין-שדה' - ונידון למוות ר"ל בעוון "עריקה" מהצבא.

מיד ציווה הרבי על הרב רבי משה-אליהו הלפרין לחוש להצלתו של הצעיר. ואכן, רבי משה-אליהו עזב מיד את בית הכנסת של הרבי, מיהר ותפס כרכרה, ונסע בעיצומו של יום הישר למפקד העליון של צבא פולין 'המרשל פילסודסקי' (אחר כך הפך לנשיא המדינה הפולנית המתחדשת). לאחר שיחה נרגשת, הצליח לשכנעו בצדקת טענותיו. לעיניו התקשר המפקד טלפונית עם בית הדין הצבאי, וביטל את גזר הדין.

²⁶ על פי מדרש קהלת רבה (ט, ג): "וביום הכפורים מתענין כולן.. והקב"ה מוחל להם את הכול. יצתה בת קול ואומרת להם, לך אכל בשמחה לחמך' וגו'. ובתוס' יומא (פז:): כתבו, שהב"ק יוצאת במוצאי יום הכפורים.

הגנרל פילסודסקי השתומם אז מהופעתו הפתאומית של רבי משה-אליהו למען הצלת החייל היהודי האלמוני, ואמר לו:

“הרי יחד עם החייל היהודי, נידונו למוות גם שני חיילים פולנים, אבל אף “כומר” לא הגיע אלי לבקש למענם...”!

(הרב אהרן סורסקי הי"ו, “דמויות הוד”, כרך שלישי, עמ' רלה)

“ביקור חולים” – בערב יום הכיפורים

אהבת ישראל עזה פיעמה כידוע בליבו של כ"ק מרן אדמו"ר הרה"צ רבי אברהם ישכר זצ"ל, ואוזן שומעת הייתה לו לכל אחד ואחד שפנה אליו, כאשר כל אחד יצא מפני קדשו בפנים מאוששות, טעוני חיזוק ועצה טובה.

פעם ביקש כ"ק מרן זצ"ל, בעיצומו של יום “ערב יום הכיפורים”, לנסוע לבית החולים “תל השומר” על מנת לבקר יהודי חולה.

בהגיע הרכב שבו נסע האדמו"ר לכניסה אל בית-החולים, התעקש השומר לבלתי הכנס את האדמו"ר, בטענה כי אין זה עתה “זמן ביקור”, וכי החולה גם בלאו הכי הינו שקוע “בתרדמת”. ברם כ"ק מרן זצ"ל, כדרכו בקודש במקרים כאלה, הפציר בו ולא וויתר. הרבי הסביר לשומר את דבר חשיבות הביקור, ולאחר מאמץ הצליח והגיע אל מיטת החולה.

נטל כ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל את ידו של החולה, ולחש על אוזנו לאמור:

“דע לך, באתי עד הנה, בשביל לברכך בברכת ‘גמר חתימה טובה’!” – אמר הרבי. אולם החולה לא הגיב. שוב ושוב חזר הרבי על הדברים.

והנה, לפתע התרחש הפלא: האיש שעד הנה נראה היה מצוי יותר “בעולם הבא”, פקח עיניו העצומות, ניצור לחיים וחזר להכרה!

הרופאים שהוזעקו למיטת החולה, לא האמינו למראה עיניהם! ויהי לנסו!

“שלום בית” – בערב יום הכיפורים

שוב מעשה באחד מבאי בית מדרשו הקבועים של הרבי, איש קשה יום ומר נפש, אשר מידי פעם בפעם היה שופך מרי שיחו לפני כ"ק מרן הרבי זצ"ל, על שלום ביתו כי רחק ממשכנו, כי אשתו קשת רוח הייתה, שבורה בלב ובנפש.

ויהי היום, וערב יום הכיפורים היה. והנה כבר נסתיימה בבית המדרש תפילת "מנחה" של ערב יום כיפור, הקהל כבר הלך והתפזר איש איש לביתו, אולם איש אחד נשאר בבית המדרש לבדו, יושב במקומו ואינו קם ללכת.

ניגש אליו הרבי ושאלו:

"מה לך, כי אינך הולך לביתך, לסעוד "סעודה המפסקת" כמנהגם של ישראל?..."

תיכף התחוויר לרבי, כי יהודי קשה יום זה "חושך ואפילה" בביתו, אשתו קנטרה אותו עד למעלה ראש, וכמעט נתגרש מביתו בבושת פנים, בעיצומו של ערב יום הקדוש. לא נותרה ברירה ביד הלה, והוא חישב בדעתו - יישאר כאן בבית המדרש, ויתחיל כבר מעתה באמירת "תפילה זכה", בלב נשבר ונדכה כאשר דמעות חונקות את גרונו...

אולם לא כן חישב הרבי.

תיכף ציווה הרבי בביתו, והרבנית [ע'ה] הכינה וארזה עבור היהודי "צידה לדרך" בדמות "סעודה המפסקת", ונתנו בידי היהודי הלז. אולם בכך לא אמר הרבי די, ומצא "רכב" שהביאו ליהודי אל ביתו, ולא זו משם הרבי עד שהצליח בתבונתו להרגיע את הרוחות ולהשיב את השלום בית שהופר על כנו, על מנת שיהודי יוכל להיכנס ל"יום הקדוש" כשדעתו מיושבת עליו ורוחו שקטה.

רק לאחר מכן מיהר הרבי חזרה לביתו נאווה קודש, כדי להספיק בעצמו את "הסעודה המפסקת" שלפני כניסת יום הכיפורים!...

זכותו הגדולה של הרבי זצ"ל תגן עלינו ועל כל ישראל להתברך בשנה טובה ומתוקה!

כ"ק הרבי זצוק"ל במוצאי יום הכפורים ב"קידוש לבנה"

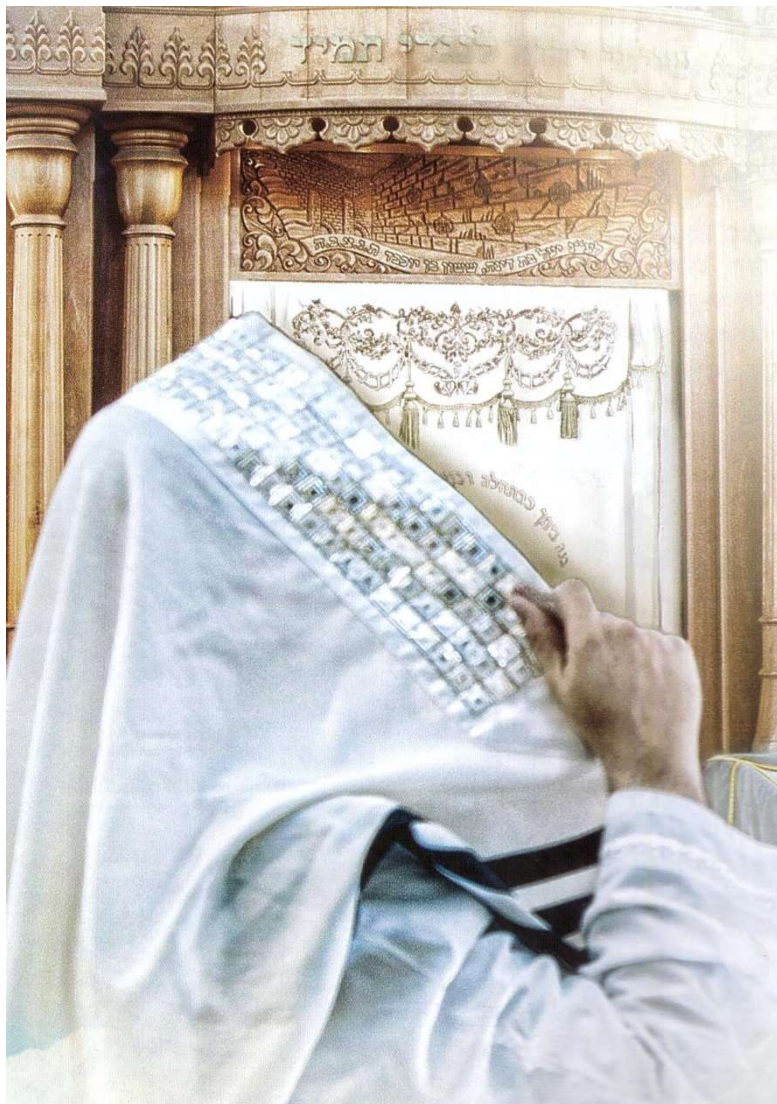
**"כי-ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם,
לפני ה' תטהרו!"**

**"אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרים, מי מטהר אתכם,
אביכם שבשמים!"**

©

כל הזכויות שמורות

להוצאת "תפארת ראדזין"

בברכת

גמר חתימה טובה !